

Literatuur vinden op het WWW

Tom Meijer*

Het is voor veel mensen die zich als amateur met biologie of geologie bezighouden vaak moeilijk om aan de gewenste literatuur te komen. De weg naar de winkel, bibliotheek of desnoods antiquariaat staat natuurlijk altijd open maar toch levert dit (afgezien van de kosten) vaak niet de gezochte titels op. De laatste jaren is daar een voor velen interessante en goedkope mogelijkheid bijgekomen en die is op internet te vinden. Veel instellingen maar ook bedrijven en privépersonen zijn bezig vooral oude literatuur te scannen en de bestanden op internet vaak gratis ter beschikking te stellen. Veelal gaat het daarbij om filosofische of literaire werken maar veel wetenschappelijke literatuur is er ook al te vinden. Omdat drukwerk meestal (tot een bepaalde datum, die van land tot land verschilt) onder copyright valt gaat het vaak om oude(re) literatuur. Maar juist naar die oudere literatuur zijn we dus vaak op zoek.

Ik heb de laatste jaren daar wat aandacht aan besteed en dat levert soms leuke vondsten op.

Hier wil ik enkele tips geven die voor sommigen misschien interessant zijn. De gegeven voorbeelden zijn maar een klein deel van wat ik zoal heb gezien, een complete opsomming is nauwelijks te geven.

Gescande teksten worden in diverse digitale formaten aangeboden. Een publicatie bestaat vaak uit tekst en afbeeldingen en er zijn ruwweg twee methoden om een digitale kopie of scan daarvan op te slaan. De eerste mogelijkheid is om de hele publicatie, dus de afbeeldingen maar ook de tekst, als plaatje op te slaan. De tweede mogelijkheid is om de afbeeldingen als plaatje en de tekst als tekst maar wel in één document op te slaan. De eerste mogelijkheid heeft als voordeel dat de resolutie van de scan als geheel naar beneden gebracht kan worden. Dat leidt tot een soms fors kleinere bestands grootte wat minder ruimte kost en waardoor het document ook sneller bekeken kan worden. Het nadeel is natuurlijk dat de kwaliteit (vaak sterk) achteruit gaat en dat teksten niet als tekst gekopieerd kunnen worden om daar zelf mee aan de slag te kunnen gaan. Bij de tweede mogelijkheid is de kwaliteit vaak goed tot zeer goed maar dat heeft, zeker bij een publicatie die meer dan enkele tientallen pagina's beslaat vaak een enorme bestands grootte tot gevolg waardoor ook bladeren moeizamer gaat. Echter, afgezien van de kwaliteit is het grote voordeel dat dergelijke bestanden op tekstdelen doorzocht kunnen worden en dat tekst gemakkelijk gekopieerd kan worden om zelf ergens in een tekstverwerker te kunnen gebruiken. Afgezien van deze twee bewaarmethoden kan de tekst uiteindelijk nog in verschillende bestandsformaten opgeslagen worden. Voor ieder formaat is een apart programma nodig om de tekst te kunnen lezen. Van de verschillende bestandsformaten is pdf ('portable document format') het meest gebruikelijk. Pdf met 'leesbare' tekst is voor ons doel het meest geschikt

maar helaas niet altijd beschikbaar.

Veel publicaties worden op een standaard bladspiegel gescand, vaak is dat A4. Voor de meeste publicaties voldoet dit maar het heeft soms vervelende onverwachte gevolgen. Tekst past vaak wel maar platenatlassen zijn soms groter dan het tekstboek en als die ook op A4 gescand worden (en er wordt niet verkleind) dan vallen de randen van de platen er soms af!

Ook als er op een bladspiegel van A4 meer dan genoeg ruimte is kan het voorkomen dat een deel van de pagina niet op de scan staat. Vaak wordt heel eenvoudig met de hand gescand en als de betreffende persoon niet goed oplet (en er geen controle op het resultaat is) dan kan het boek consequent verkeerd op de scanplaat gelegen hebben. Wees altijd bedacht op dergelijke teleurstellingen!

Google-advanced search, Google Books en Google Scholar

Er zijn verschillende methoden om op internet iets te kunnen vinden. Allereerst de meest gebruikte, de zogenaamde zoekmachine. De meest gebruikte is momenteel Google. Het best is om met behulp van 'advanced search' te zoeken. Hier kan onder andere het documenttype waarnaar gezocht wordt, opgegeven worden (www.google.com/advanced_search). Veel van de resultaten die je krijgt zullen van weinig belang zijn en veel zullen ook niet mogen worden ingekeken. Het is een groot toeval als je op deze manier iets van je gading vindt. Je zoekt met Google al een stuk gerichter door met één van de twee speciale diensten te werken voor het vinden van boeken en andere literatuur. Dat zijn Google Books en Google Scholar. De adressen zijn:

http://books.google.com/advanced_book_search
http://scholar.google.nl/advanced_scholar_search

Op beide diensten is ook literatuur te vinden waar nog copyright op rust en die dus niet zonder meer gratis te downloaden is. Wil je alleen gratis te downloaden literatuur in je zoekresultaat krijgen dan kunnen de instellingen van de zoekopdracht op 'full view only' gezet worden. Zoeken op bijvoorbeeld 'geology' levert al heel wat op. Zoals:

- Brongniart, 1823. Mémoires sur les terrains de sédiments supérieurs calcareo-trappéens du Vincentin: http://books.google.com/books?id=xToAAAAQAAJ&printsec=frontcover&dq=subject:%22geology%22&lr=&as_brr=1#PPA87,M1

Google scant ook zelf literatuur in (dat wil zeggen laat dat doen met geld van Google). Google scans beginnen met een pagina waarop staat dat de scan door Google gemaakt of gefinancierd is. Als je dat irritant vindt: er bestaan free-ware (gratis) programmaatjes waarmee je zo'n pagina uit het pdf bestand kunt knippen. Zelf gebruik ik daar pdf-fill voor (www.pdfill.com/pdf_tools_free.html). Hiervoor

moet wel eerst ghostscript geïnstalleerd worden maar dat staat op de website van pdfill uitgelegd. Dit programma-tje is ook heel handig als je een groot document hebt van een tijdschrift waarin maar één publicatie staat waarin je geïnteresseerd bent. Je kunt de pagina's waarop datgene staat wat je wilt hebben dan als apart document bewaren. Dit kan enorm veel schijfruimte schelen en veel gezocht in dat grote bestand. Wat betreft het laatste: helaas zijn de Google scans vaak als plaatje bewaard en dus niet op tekst doorzoekbaar.

Ik zal nu enkele andere internetplekken de revue laten passeren.

Internet Archive - www.archive.org

Veel nuttigs is te vinden op de site van 'The Internet Archive': (bv.: www.archive.org/search.php?query=subject%3A%22Mollusks%22).

Hier zijn onder andere werken van Charles Lyell, Charles Darwin, Cuvier, Linnaeus, enz. te vinden. Voor geologisch geïnteresseerden kan ik trouwens het werk van Lyell zeer aanbevelen! Een verrassing was het vinden van drie delen Crag Mollusca van S.V. Wood. (S.V. Wood: A monograph of the Crag Mollusca enz.): www.archive.org/search.php?query=subject%3A%22Mollusks%22&page=8

Een andere verrassing was een bijna complete set van de 'Annales de la Société Malacologique de Belgique' (www.archive.org/search.php?query=subject%3A%22mollusks%22%20AND%20mediatype%3Atexts&page=4 - en verder).

Hier staan veel artikelen in van de beide Vincents, Rutot, Van den Broeck en nog een aantal andere bekenden die hebben geschreven over geologie en palaeontologie van België.

Ik heb de hele set gedownload. Voor de geïnteresseerden in de Belgische paleontologie is dit een goudmijn. De moeite waard zijn bv.:

- Broeck, E. van der, 1874. Esquisse géologique et paléontologique des dépôts pliocènes des environs d'Anvers. - Annales de la Société Malacologique de Belgique, 9: 81-374.
- Broeck, E. van der, 1881. Exposé sommaire des observations et découvertes stratigraphiques et paléontologiques faites dans les dépôts marins et fluvio-marins du Limbourg pendant les années 1880-1881. - Annales de la Société Malacologique de Belgique, 16: 125-143.

Andere archieven met oude literatuur

Er zijn nog vele andere 'archieven'. Eén daarvan is het Gutenberg project (www.gutenberg.org/wiki/Main_Page) waar overigens nog vooral literaire werken te vinden zijn.

Nederlandse proefschriften en andere wetenschappelijke literatuur.

Een groot deel is kosteloos te verkrijgen. Een uitleg is oa te vinden op:

Bibliotheek UvA

www.uba.uva.nl/hulp/object.cfm/objectid=C5EE31B5-6F50-471F-AE9BD8A31220F7EC

Er staan ook links naar websites met proefschriften buiten Nederland.

DARE - NARCIS

Ongeveer 10.000 Nederlandse proefschriften uit de laatste 20 jaar (maar ook van langer geleden) zijn in volledige tekst beschikbaar in DARE dat tegenwoordig is opgenomen in NARCIS, dat toegang geeft tot nog veel meer Nederlandse wetenschapsinformatie. Het websiteadres is: www.narcis.info/index.

Zoek hier bv op 'Zonneveld'. Onder de zoekresultaten vind je alle Zonneveld's waar iets beschikbaar van is. Ga naar de tweede pagina en daar staat bovenaan:

'Het kwartair van het Peel-gebied en de naaste omgeving: een sediment-petrologische studie (1947).' Klik op de titel en op de volgende pagina staat informatie over dit proefschrift. Het is in 'full text' beschikbaar. Klikken we op 'full text' dan verschijnt de pagina waar vanaf het proefschrift als pdf te downloaden is. Vooral veel oudere proefschriften zijn helaas nog niet digitaal beschikbaar maar er is al heel veel.

Op de website van NARCIS zijn behalve proefschriften ook veel andere wetenschappelijke publicaties te vinden. Het gaat om publicaties van Nederlandse auteurs maar de taal waarin het geschreven is, is vaak Engels. Met zoekopdrachten moet daarmee rekening worden gehouden. Zoek bijvoorbeeld eens op: Kolfshoten, Wesselingh, AW Janssen, Cadée, Gittenberger, Roebroeks, Beets, maar ook: cenozoic, fossils, mollusc, ijstijd, warming, enz.

Tijdschriften

Er komen steeds meer tijdschriften die alle artikelen in pdf formaat op het web plaatsen. Voor de meeste moet gewoon betaald worden. Sommige tijdschriften stellen enkele nummers gratis ter beschikking. Er zijn ook tijdschriften die de hele inhoud gratis als pdf ter beschikking stellen. En tenslotte zijn er tijdschriften die alleen op het web bestaan, al of niet gratis. Bij de laatste zijn er ook die nieuwe nummers voor een beperkte periode gratis ter beschikking stellen. Na deze periode moet er voor betaald worden (dit betekent dus dat je regelmatig moet terugkomen om te kijken of er iets interessants te vinden is!).

Ik noem van beide soorten tijdschriften er hier enkele. Dit is dus zeker geen volledig overzicht.

Het Netherlands Journal of Geosciences heeft een pagina waarop van haar voorloper 'Geologie en Mijnbouw' een aantal 'klassieke' publicaties kunnen worden gedownload: www.njgonline.nl/publish/issues/classic/index.html Daarnaast zijn enkele NJG nummers ook gratis te downloaden. Daaronder bevindt zich onder andere het Eemien nummer: www.njgonline.nl/publish/issues/archived.html

Palaeontologica Electronica: Dit is een tijdschrift dat alleen op internet bestaat ('web-based'). Artikelen zijn gratis in te zien en als pdf te downloaden van: <http://palaeo-electronica.org/index.html>

'Normale' tijdschriften die oude nummers als pdf ter beschikking stellen zijn onder andere:

Geologia Croatica: www.geologia-croatia.hr

Acta Geologica Polonica: www.geo.uw.edu.pl/agp/table/index.html

Mollusca: <http://globiz.sachsen.de/snsd/publikationen/mollusca-journal>

Auteurs

Veel auteurs van wetenschappelijke artikelen hebben een pagina op het web waar zij een overzicht van hun publicaties geven. Vaak is er de mogelijkheid om direct bepaalde titels als pdf te downloaden. Vaak kunnen titels via het genoemde emailadres worden opgevraagd, als overdruk of elektronisch als pdf. Zelf heb ik voor de laatste mogelijkheid gekozen.

Een aantal mogelijk interessante websites:

Frank Wesselingh: www.naturalis.nl/asp/page.asp?alias=naturalis.nl&view=naturalis.nl&id=i000256&frameurl=http%3A%2F%2Fwww.naturalis.nl%2Fnaturalis.en%2Fnaturalis.nl%2Fwesselingh.html

Mijn eigen website: <http://web.inter.nl.net/users/Meijer.T/tm/paginas/te-pub.htm>

Mick Frogley: www.sussex.ac.uk/geography/profile125380.html

Wikipedia

Van deze internet 'encyclopedie' bestaat ook een Nederlandse versie. Het adres is: <http://nl.wikipedia.org/wiki>
Men moet er bedacht op zijn dat, aangezien hier iedereen aan mee kan werken, er ook de grootst mogelijke onzin over bepaalde onderwerpen gegeven kan worden. Kom je zoiets tegen en weet je er meer van, wat belet je dan om je als 'gebruiker' op te geven en de bewuste verbeteringen uit te voeren? Hou je daarbij niet in! (maar schrijf je inderdaad wel eerst als 'gebruiker' in). Aardige startpunten zijn bijvoorbeeld:

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Cenozoïcum>

http://nl.wikipedia.org/wiki/Pleistoceen_onderverdeling

en http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_Mollusca

Nog andere mogelijkheden

Er zijn legio andere mogelijkheden om literatuur en andere informatie van internet te verkrijgen. Ik geef ook hier een selectie:

KNAW: www.knaw.nl/cfdata/publicaties/results_vakgebied.cfm?vakgebruik=A

Interessant zijn onder andere:

Wong et al: *Geology of the Netherlands*. - De inhoud kan gedownload worden. Open de inhoud van het boek in

een recente versie van Adobe Reader. De diverse hoofdstukken zijn via deze inhoudsopgave (met wat kunst en vliegwerk) apart te downloaden!

Ook leuk:

Visser, R.P.W., Touret, J.L.R. (eds): *Dutch pioneers of the earth sciences*. - De hele publicatie is als pdf direct te downloaden.

De stratigrafische commissie van INQUA geeft veel informatie over het Kwartair. Hier zijn ook de officiële stratigrafische indelingen te downloaden:

www.quaternary.stratigraphy.org.uk

Faune de France. Delen die niet meer worden herdrukt worden gratis als pdf ter beschikking gesteld. Daar zijn onder andere L. Germain en Pruvot-Fol bij. Het adres is: www.faunedefrance.org/BibliothequeVirtuelleNumerique

P2P

Een geheel andere manier om op internet iets te zoeken is met behulp van een 'p2p' programma. Hierbij deel je (een aangewezen deel van) je computer met anderen op het internet die hetzelfde programma gebruiken. Je geeft hierbij anderen (wildvreemden) bewust toestemming om bestanden van jouw computer op te halen en omgekeerd doe jij dat bij hen. Hier zit natuurlijk een zeker risico aan vast maar als je een goede firewall hebt geïnstalleerd en je hebt goed bekeken naar wat de meest veilige instellingen in het programma wat je gebruikt zijn dan valt het risico mee. Ik gebruik het programma 'eMule' (www.emule-project.net/home/perl/general.cgi?l=1&ga=1&rm=download).

Als je dit programma geïnstalleerd hebt, dan kan je bestanden 'delen' met anderen. Het betekent dat je zoekopdrachten kunt geven en als dat een resultaat geeft, is het mogelijk het betreffende bestand binnen te halen. Hiermee heb ik al veel heel aardige literatuur binnengehaald. Daarbij moet worden aangetekend dat niet alles vrij van copyright is en in feite in dat geval illegaal wordt aangeboden. Veel mensen die geïnteresseerd zijn in malacologische literatuur laten de namen van hun bestanden beginnen met 'malacoshare'. Dit fungeert dan als zoekterm voor veel molluskenliteratuur (maar niet alle!).

Idee?

Misschien is het leuk als anderen, die interessante mogelijkheden gevonden hebben, daarover in Afzettingen een berichtje plaatsen.

Even nog een aantal URL's op een rijtje:

Google book -

http://books.google.com/advanced_book_search

Google scholar -

http://scholar.google.nl/advanced_scholar_search

Internet Archive - www.archive.org

Gutenberg project - www.gutenberg.org/wiki/Main_Page
pdfill - www.pdfill.com/pdf_tools_free.html

eMule - www.emule-project.net/home/perl/general.cgi?l=1&ga=1&rm=download

KNAW - www.knaw.nl/cfdata/publicaties/results_vakgebied.cfm?vakgebruik=A

Subcommission on Quaternary Stratigraphy - www.quaternary.stratigraphy.org.uk

Netherlands Journal of Geosciences
www.njgonline.nl/publish/issues/classic/index.html en
www.njgonline.nl/publish/issues/archived.html

Palaeontologica Electronica - <http://palaeo-electronica.org/index.html>

Geologia Croatica: www.geologia-croatia.hr

Acta Geologica Polonica - www.geo.uw.edu.pl/agp/table/index.html

Mollusca - <http://globiz.sachsen.de/snsd/publikationen/mollusca-journal>

Nederlandse proefschriften en wetenschappelijke publicaties - www.narcis.info/index

Faune de France - www.faunedefrance.org/BibliothequeVirtuelleNumerique

Nederlandse Wikipedia - <http://nl.wikipedia.org/wiki>
<http://nl.wikipedia.org/wiki/Cenozoïcum>
http://nl.wikipedia.org/wiki/Pleistoceen_onderverdeling
http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_Mollusca

**Tom Meijer, email: t.meyer@inter.nl.net
website: <http://web.inter.nl.net/users/Meijer.T>*